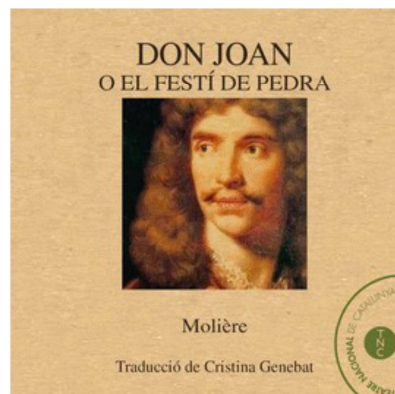

CLUB DE LECTURA

MOLIÈRE / MOZART

*Don Joan o el festí de pedra /
Don Giovanni*

La trobada serà el dia
16 de maig de 2017 a les 18:00 h.

BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT

FIGUERES

Ajuntament
de Figueres
Alt Empordà

CULTURA
FIGUERES

Liceu Bib

1. Apunt biogràfic - Molière

Jean-Baptiste Poquelin, més conegut com a **Molière**

(París, 15 de gener del 1622 - 17 de febrer del 1673)

Fou un dramaturg i actor francès. Considerat com el mestre de la *Comédie-Française*, segueix sent l'autor amb més obres representades per aquesta institució. Inflexible amb la pedanteria des falsos savis, les mentides dels metges ignorants i les pretensions dels rics burgesos, Molière estima la joventut i la vol alliberar de tan absurdes càrregues i prejudicis.

En les 30 comèdies que va escriure després del seu retorn a París mostra un coneixement pregon de les incongruències de la vida humana i de la societat francesa del seu temps. Hi és capaç de tractar temes seriosos, i àdhuc tràgics, sense renunciar a l'alegria i a l'exuberància de la comèdia. Va ser un mestre en el maneig dels diàlegs i en l'ús de l'argot.

Molt lluny dels rigors de la devoció o de l'ascetisme, el seu paper de moralista té els límits que ell mateix es va imposar: «No sé si no és millor treballar per rectificar i per suavitzar les passions dels homes que voler suprimir-los completament», i el seu objectiu és sobretot «fer riure la gent honesta». D'aquesta manera fa seva la divisa que usaven els comedians italians dels anys 1620 a França: *Castigat ridendo mores* - corregeix els costums pel riure.

2. Obra teatral

Don Joan (en italià *Don Giovanni*, en castellà *Don Juan*) és un arquetip literari que representa el llibertí, l'home que sedueix moltes dones sense lliurar el seu cor fins que es troba amb **Doña Inés** (o Ana, segons la versió). Alguns autors fan que llavors s'enamori de veritat (la majoria), si bé la història inicial el condemna a l'infern justament per aprofitar-se d'aquesta noia innocent. Sembla que aquesta història està inspirada d'un personatge real, el Casanova italià però ha esdevingut un nom comú per designar l'home expert en seducció.

Molts autors s'han apropiat al mite. Alguns dels que l'han tractat directament són: **Tirso de Molina, Molière, Lord Byron, José Zorrilla, Baudelaire, Azorín, Max Frisch, Palau i Fabre, Castaneda...** Mozart en va escriure una òpera, *Don Giovanni*. D'altres s'han inspirat indirectament, ja que es podria dir que qualsevol llibertí o seductor hi està basat. Així, es troben traces en obres com les de **José de Espronceda, Ramón del Valle-Inclán, Samuel Richardson i Alexandre Dumas**, entre altres. L'època de màxima esplendor va donar-se al romanticisme. És una figura que continua viva en l'art i que ha

aparegut en cançons i pel·lícules (James Bond té molt de Don Joan). (extret de la Viquipèdia)

«Els reflexos d'una màquina enigmàtica»,

a *Don Joan de Molière: Metamorfosis d'una obra*,

revista *Théâtre Aujourd'hui*, núm. 4

Jean-Claude Lallias

Al teatre francès dels últims cinquanta anys, cap obra de **Molière** no ha acompanyat tant l'aventura d'un teatre d'art, ni ha revelat tant a cada moment de la història recent de la posada en escena les relacions que el teatre teixeix amb la societat, els poders, les creences i la seva pròpia història. L'obra, escrita per a un «teatre de gran aparat», se'ns presenta com un monstre de la seva època, i continua sent un enigma per a nosaltres, la parella de **Don Joan i Sganarelle**, convertida en mítica, deixa una rastre inesborrable en el recorregut dels actors...

Tot comença amb la monstruositat d'una obra que pren de la literatura espanyola la «figura» del noble seductor que França descobreix a través dels actors italians que tenien un gran èxit als teatres de fira parisencs al segle XVII.

Molière, després d'altres, s'apropia del tema buscant èxits de taquilla per a la seva companyia. Amb vehemència, «enllesteix» una comèdia escrita en una prosa de grandíssima energia. Però, al contrari del que insinua la llegenda, sembla prendre's força temps per elaborar-la abans de donar-la al públic. Equivocadament considerada deforme o «mal escrita», l'obra reuneix les peripècies de la història original i l'amplifica amb una total llibertat. Fins al punt que avui se'ns revela amb una sorprenent modernitat de tant com s'esforça l'obra per multiplicar les perspectives amb què es presenta i per dinamitar les «escenes de gènere», com si Molière rebutgés els límits estrets del teatre recorrent a la vivacitat de l'esbós o a la sèrie d'instantànies, aportant amb genialitat el seu assortiment de sorpreses. Una desfilada desenfrenada de cap a cap, persecucions, múltiples llocs emmirallats, una temporalitat aleatòria en seqüències... La dramaturgia clàssica que tan pacientment s'havia anat codificant, aquí esclata a bocins. Magnífica paradoxa: França venera així en el *Don Joan* allò que més allunyat es troba de l'equilibri serè i ordenat del classicisme francès... Amb el barroquisme de la seva construcció, l'obra és el negatiu sulfurós de «l'esperit francès»...

Afrancesant el personatge, **Molière** el convoca a entrar a la gran sarabanda que oposa el seu teatre a la religió d'estat després de l'afer «**Tartuf**»... Esca del pecat, acarnissament per tornar al «tema», combat íntim de **Molière** contra els seus detractors... En ple èxit públic —els registres de l'actor Lagrange ho demostren— l'obra és retirada i cau al soterrani de la Història durant dos segles, suplantada per una còpia en vers edulcorada, obra del germà petit de **Corneille** amb la benedicció de la vídua de **Molière**, **Armande Béjart**... Caldrà esperar l'arribada de l'art de la direcció escènica al segle XX i a **Louis Jouvet** perquè l'obra mostri per fi les seves riqueses inesgotables. Com un riu que ressorgeix, reapareix des d'aleshores als nostres escenaris, encara més viva per les ombres que el seu recorregut clandestí li carrega. Enigma impenetrable, l'obra fascina amb justícia els directors d'escena, aquests recaptadors de veritat.

En el seu naixement, l'obra va beure de tots els ressorts de la maquinària teatral. Escrita per a l'enginyosa caixa escènica a la italiana, que permet transportar el públic a la platja, a un bosc, a un apartament o al provocar el sobrenatural i desbaratar-lo en irreverents esclats de riure. També posa paranys als valors preestablerts i els gira com un guant amb insolència en els miralls de la teatralitat. L'obra desperta la infància en cada espectador, que gaudeix creient-se la màgia materialitzada i present a escena gràcies a les politges, les trapes, les teles pintades i els contrapesos... Si l'escriptura de **Molière** ressegueix aquesta plasticitat espectacular i se'n diverteix a cor què vols, és per continuar un arriscat combat contra poders enganyosos ben terrenals. No hi ha res com l'aparent maquinària per treure d'una manera punyent el foc d'artifici de les idees! Igual que **Hamlet** per a Anglaterra o **Faust** per a Alemanya, **Don Joan** s'ha convertit en un dels grans personatges mítics del repertori francès. Siguin quins siguin els posicionaments interpretatius i de posada en escena, l'actor que l'encarna sap d'entrada que no esgotarà les possibilitats d'aquest personatge calidoscòpic. **Don Joan** «marca» un actor, l'obliga a multiplicar-se fins a extrems secrets. I en la corba de les seves exploracions del paper, sens dubte més que en altres obres del repertori, necessita el contrapunt dels seus companys, començant pel de l'actor que encarni **Sganarelle**. L'obra imposa una visió estereoscòpica del destí humà, fa ressonar les seves diferents dimensions. Com **Don Quixot** —un altre heroi d'origen hispànic—, **Don Joan** es mostra i es construeix en els jocs de miralls de diferents facetes del duo. Com uns harmònics, els matisos de sentit apareixen dels subtils equilibris del treball actoral... **Molière**, que va ser el primer

Sganarelle que va acompanyar el naixement del «seu» Don Joan, fa així un regal de fraternitat als actors. Magnifica la solidaritat de l'escenari.

3. Apunt biogràfic – Mozart

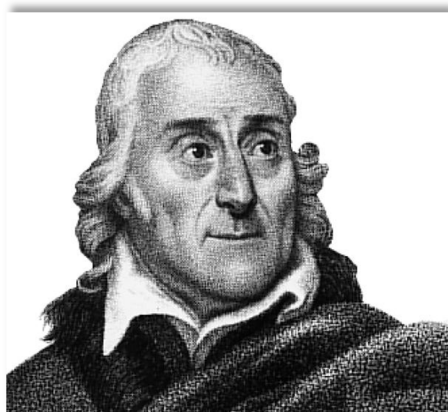

Wolfgang Amadeus Mozart
(Salzburg, 1756 - Viena, 1791)

Compositor austríac nascut a **Salzburg** el 27 de gener de 1756. Els seus dots musicals prodigiosos foren aviat observats pel seu pare, **Leopold**, que decidí d'educar-lo i, alhora, exhibir-lo (juntament amb la germana gran **Nannerl --Maria Anna--**) com a font d'ingressos. A l'edat de sis anys, **Mozart** ja era un intèrpret avançat d'instruments de tecla i un eficaç violinista, al mateix temps que demostrava una extraordinària capacitat per a la improvisació i la lectura de partitures. Encara avui s'interpreten cinc petites peces per a piano que va compondre a aquella edat.

Mozart ha estat considerat el compositor més destacat de la història de la música occidental i la seva influència fou profundíssima, tant en el món germànic com en el llatí; la seva extensa producció inclou gairebé tots els gèneres (des del lied i les danses alemanyes fins als concerts per a instruments, les simfonies i les òperes), i en qualsevol d'ells podem trobar obres mestres que ens fan recordar l'apassionada opinió de **Goethe** en referir-se al compositor: "*Com si no podria manifestar-se la Divinitat, a no ser per l'evidència dels miracles que es produeixen en alguns homes, que no fan sinó sobtar-nos i desconcertar-nos?*".

4. Lorenzo Da Ponte, el llibretista

(Cèneda, Treviso, 10 de marzo de 1749 – Nueva York, 17 de agosto de 1838)

Fou poeta i llibretista conegut pels llibrets de tres grans òperes de Mozart (**Le Nozze di Fígaro** 1786, **Don Giovanni** 1787, i **Così fan tutte** 1790)

En aquesta ocasió, **Da Ponte** va haver de treballar amb rapidesa, ja que havia d'escriure dos llibrets més, un per **Martini**, és a dir, **Vicente Martín y Soler**, *L'arbore de Diana*, i un altre per **Antonio Salieri**, *Axur, re d'Ormus*. Finalitzà el llibret el juny de 1787, encara que va anar enviant a **Mozart** les parts acabades per que el geni de Salzburg n'anés escrivint la música.

Cal assenyalar que **Da Ponte**, amic del mític **Casanova**, tingué una vida bastant “*donjoanesca*”, on en les interminables sessions d'escriptura dels tres llibrets, ell mateix ens explica que sovint feia sonar una campaneta per a que una joveneta li fes companyia: “**Una bella giovinetta di sedici anni, ch' io avrei voluto non amare che come figlia**” (Una bella joveneta de 16 anys, que jo hauria volgut estimar només com una filla).

Els únics canvis estructurals perceptibles de **Da Ponte** en la reescriptura (avui en dia seria considerat com a plagi) de **El convidado de piedra** de **Giovanni Bertati** foren transformar una òpera d'un sol acte en dos. Va ampliar el paper del personatge de **Donna Anna** i eliminà dos personatges, **Donna Ximena** i **Lanterna**, segon criat de **Don Giovanni**.

El que s'ha de destacar de **Da Ponte** és l'enorme mèrit d'un llibret perfectament musicable, que encara que no siguin idees “originals”, la seva escriptura és realment immillorable.

5. L'òpera Don Giovanni (Mozart/Molière)

Don Giovanni és un *dramma giocoso* en dos actes amb llibret de **Lorenzo Da Ponte** i música de **Wolfgang Amadeus Mozart**. Representa un equilibri perfecte entre tragèdia i comèdia, l'exacta definició musical i dramàtica dels seus personatges amb tota la seva complexitat. El xoc entre l'univers moral i la titànica oposició del protagonista, son alguns dels aspectes que han fet que aquesta òpera fos irrepetible.

L'estrena absoluta fou a **Praga** el 29/10/1787. S'estrena a **Barcelona** el 18/12/1849, **Teatre Principal**. L'estrena al **Liceu** fou el 21/02/1866. La darrera representació al **Liceu** va ser el 30/08/2008. Total de representacions al Liceu: 77.

Enguany, la direcció musical és a càrrec de **Josep Pons** i la direcció escènica a càrrec de **Kasper Holten**. Compta amb dos repartiments de primer nivell encapçalats per **Mariusz Kwiecien** i **Carlos Álvarez**.

BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT
FIGUERES

 Ajuntament
de Figueres
Alt Empordà

CULTURA
FIGUERES

Liceu Bib

